

Ольга Клімук

Аспірант

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Київ, Україна

<https://orcid.org/0000-0001-6741-9648>olha.sadlovska@gmail.com

СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ПРОВІДНИХ ЛІНГВАЛЬНИХ ОЗНАК АКТУАЛІЗАЦІЇ ВДЯЧНОСТІ В АНГЛІЙСЬКОМУ ДІАЛОГІЧНОМУ МОВЛЕННІ

У статті систематизовано провідні лінгвальні ознаки актуалізації висловлень вдячності в англійському діалогічному мовленні. Спираючись на положення енергетичної теорії мовлення, обґрунтовані у працях А. А. Калити, зокрема принцип збереження емоційно-прагматичного потенціалу висловлення та функційно-енергетичний підхід до дослідження емоційного мовлення, було розроблено вербально-графічну класифікацію лінгвальних ознак англійських висловлень вдячності. На першому рівні обґрунтованої у цій праці класифікації розміщено критерій соціокультурного рівня мовця (високий, середній, низький); на другому – критерій ситуації спілкування (формальна, неформальна), що дає можливість охопити будь-які різновиди висловлень та максимально повно проаналізувати їх просодичне наповнення під час експериментально-фонетичного дослідження. До третього рівня класифікації введено критерій відношення соціального статусу мовця до статусу слухача (вищий, рівний чи нижчий). На четвертий рівень винесено критерій прагматичної функції висловлень вдячності, які класифіковано на впливово-сугестивні, етикетно-ритуальні та оцінно-експресивні. На п'ятому рівні класифікації введено критерій характеру вираження вдячності, згідно з яким експериментальні висловлення вдячності доцільно диференціювати на щирі, саркастично-іронічні та нещирі. Шостий рівень класифікації репрезентує поділ висловлень вдячності за формою їх вираження (вербальна, невербальна); сьомий – за рівнем їх емоційно-прагматичного потенціалу (високий, середній, низький), який є найвагомішим фактором, що зумовлює варіативність їх просодичного оформлення. У межах восьмого ієрархічного рівня класифікації виокремлено комплексні почуття, які були практично зареєстровані у різних ситуаціях актуалізації висловлень вдячності. Запропоновану вербально-графічну класифікацію лінгвальних ознак англійських висловлень вдячності доцільно використовувати як методологічне підґрунтя під час планування та реалізації ключових процедур експериментально-фонетичного дослідження лінгвоенергетичних особливостей взаємодії вербальних і невербальних засобів оформлення емоційно-прагматичних різновидів висловлень вдячності, актуалізованих у різних ситуаціях спілкування під впливом низки соціокультурних чинників.

Ключові слова: вдячність; англійське діалогічне мовлення; висловлення вдячності; класифікація ознак; лінгвоенергетичні характеристики.

1 ВСТУП

1.1 Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку лінгвістичної науки характеризується домінуванням антропоцентричної парадигми, у межах якої значна увага приділяється вивченню мовленнєво-мисленнєвої діяльності індивіда як представника певного мікро- й макросоціуму. У зв'язку з цим, особливої актуальності набуває дослідження соціо- та індивідуально маркованих ознак емоційних висловлень, зокрема висловлень вдячності як інструменту побудови й регулювання міжособистісних стосунків у різних ситуаціях спілкування, що, у свою чергу, здатне впливати на перебіг культурних, освітніх та інших процесів людської життєдіяльності.

Актуальність дослідження підсилюється міждисциплінарним спрямуванням сучасних лінгвістичних студій, спрямованих на аналіз процесів породження, реалізації і сприйняття емоційних висловлень, вивчення яких раціонально здійснювати з використанням

методологічного інструментарію енергетичної теорії мовлення (А.А. Калита), яка уможлиблює (Калита, 2007, с. 33–45) комплексний опис лінгвоенергетичних ознак висловлень вдячності з урахуванням взаємодії провідних психофізіологічних і соціокультурних чинників, що приводять до змін психологічного стану мовця і, відповідно, до змін у вербальному й невербальному оформленні висловлень вдячності.

1.2 Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз результатів досліджень багатоаспектної комунікативної специфіки вдячності (Eisenstein & Bodman, 1986; Aijmer, 1996; Özdemir & Rezvani, 2010; Ківенко, 2018 та ін.) як часто вживаного різновиду емоційних висловлень, уживаних в етикетному спілкуванні, показав, що вивчення їх лінгвоенергетичних характеристик, актуалізованих в усному мовленні взаємодією вербальних і невербальних засобів, потребує конкретизування функційно-прагматичних, структурно-семантичних і соціокультурних ознак англійських висловлень вдячності.

Проведений нами огляд досліджень комунікативної специфіки висловлень вдячності засвідчив, що вони неодноразово ставали предметом багатьох наукових пошуків у сфері лінгвістики, культурології, психології, філософії, етики та інших дисциплін гуманітарного спрямування. Так, ознаки вдячності розглядалися у площині теорії мовленнєвих актів та комунікативних стратегій і тактик (Ківенко, 2018; Магієнко-Сільницька & Савілова, 2025; Москалюк, & Ківенко, 2021), встановлення їх лексико-граматичних і структурно-семантичних особливостей (Чемеринська, 2012), експериментально-фонетичного дослідження варіантних інтонаційних моделей висловлення-подяки (Чарікова, 2007) тощо. Таке досить широке коло досліджень, присвячених ознакам висловлень вдячності, є цілком обґрунтованим, оскільки вдячність як один з провідних елементів етикетного спілкування активно реалізується в повсякденній мовленнєвій практиці людини, слугуючи забезпеченню кооперативної міжособистісної комунікативної взаємодії.

Водночас, незважаючи на наявність значної кількості наукових праць, у них досі відсутня достатньо повна класифікація соціокультурних, функційно-прагматичних, структурно-семантичних і лінгвоенергетичних ознак висловлень вдячності, здатна виконувати роль теоретико-методологічного підґрунтя для експериментально-фонетичного вивчення лінгвоенергетичної природи взаємодії вербальних і невербальних засобів актуалізації англійських висловлень вдячності.

Мета цієї праці полягає у систематизації провідних лінгвальних ознак висловлень вдячності, з якими в англійському діалогічному мовленні безпосередньо пов'язано вплив цього різновиду емоційних висловлень на лінгвоенергетичні особливості її актуалізації.

2 МЕТОДИ

Під час виконання дослідження нами було використано такі методи і прийоми: *лінгвістичного спостереження, морфологічного аналізу й синтезу систем* із застосуванням елементів загальнонаукових (абстрагування, узагальнення, формалізація) та *емпірико-теоретичних* (аналіз, синтез, зіставлення, ідеалізація) методів для виявлення функційно-прагматичних, структурно-семантичних, соціокультурних й лінгвоенергетичних ознак висловлень вдячності. Побудова класифікації лінгвальних ознак висловлень вдячності здійснювалася нами на основі відомих вимог (Клименюк, 2006, с. 178–206) щодо *моделювання і графічної презентації* результатів дослідження.

Методологічним підґрунтям дослідження слугувала низка положень енергетичної теорії мовлення, обґрунтованих у працях А. А. Калити (Калита, 2003; Калита, 2007; Калита & Тараненко, 2009; Калита & Тараненко, 2012), зокрема (1) принцип *збереження емоційно-прагматичного потенціалу висловлення*, який дозволяє здійснювати розгляд вдячності як висловлення з притаманним йому певним рівнем емоційно-прагматичного потенціалу та (2) *функційно-енергетичний підхід* до дослідження емоційного мовлення, що уможлиблює інтегроване вивчення комунікативно-когнітивного, синергетичного і лінгвального аспектів усної актуалізації емоційних висловлень як складної багаторівневої енергетичної системи.

3 РЕЗУЛЬТАТИ Й ОБГОВОРЕННЯ

Систематизація лінгвальних ознак емоційних висловлень для експериментального встановлення інваріантів взаємодії мовних і немовних засобів їх актуалізації має, як це зазначено в праці А.А. Калити (Калита, 2001, с. 208–210), бути відтворена у формі робочої класифікації у чіткій відповідності до мети започаткованого дослідження. При цьому наголошується, що найбільш вагомими ознаками класифікації будь-якого виду емоційних висловлень є його функція, логіко-смыслова структура й ситуація спілкування (Калита, 2001, с. 209).

Звертаючись до загальних ознак чинників, які здійснюють провідний вплив на особливості актуалізації вдячності в англійському діалогічному мовленні, зазначимо таке. Оскільки, як відомо (Калита, 2001, с. 22–23; Сокирська, 2016), соціокультурні чинники, відіграють суттєву роль у просодичній організації емоційних висловлень, як такі, що формують основу тих екстралінгвальних факторів, які здійснюють провідний вплив на взаємодію вербальних і невербальних засобів актуалізації мовлення, то саме ці чинники й стратифіковано нами на перших трьох ієрархічних рівнях класифікації ознак висловлень вдячності в англійському діалогічному мовленні.

Тому на першому рівні обґрунтованої у цій праці класифікації лінгвальних ознак актуалізації висловлень вдячності в англійському діалогічному мовленні (див. рис. 1) вжито критерій соціокультурного рівня мовця. Проведене нами зіставлення наукових поглядів на соціальну обумовленість культури мовлення людини (Кристал, 1971) дозволяє вважати доцільним дотримуватися у подальшому викладі традиційного розподілу соціокультурних рівнів мовців на три класи: високий, середній та низький (Калита, 2001, с. 226; Чарікова, 2007, с. 8). Нагадаємо також, що згідно з О.С. Сокирською (Сокирська 2016, с. 6), соціокультурний рівень мовця визначається за «ступенем володіння ним мовою, сукупністю знань і вмінь, способів і навичок комунікативної поведінки, здібністю до адекватного кодування / декодування інформації у її співвіднесенні з конкретною ситуацією та цілями комунікації».

Важливо пам'ятати, що лексико-граматичне та просодичне оформлення висловлень вдячності значною мірою зумовлюється ситуацією спілкування, яку обрано нами у якості критерія диференціації лінгвальних ознак актуалізації висловлень вдячності в англійському діалогічному мовленні на другому ієрархічному рівні їх класифікації. Залежно від того, де відбувається комунікація – наприклад, на робочому місці, у громадських місцях або ж у рамках приватної бесіди серед друзів чи родини – комунікативна ситуація відповідно визначається як офіційна або неофіційна (Калита, 2001, с. 2010; Стеріополо, 2016, с. 155–156; Сокирська, 2016, с. 7). Така диференціювання ситуації вираження вдячності на дві великі групи, а саме на офіційну й неофіційну, дає можливість охопити будь-які різновиди висловлень (наприклад, фамільярне спілкування на робочу місці, вдома чи офіційна академічна комунікація) та максимально повно проаналізувати їх просодичне наповнення під час експериментально-фонетичного дослідження.

Розгляд соціокультурних чинників мовлення вимагає також урахування співвідношення соціальних статусів мовця і слухача. Тут під соціальним статусом ми розуміємо позицію людини у соціальній системі, що передбачає певні обов'язки, права та очікуваний спосіб поведінки (Сокирська 2016, с. 6; Вуколова, 2016, с. 208). Нагадаємо у зв'язку з цим також думку О.І. Стеріополо, згідно з якою стратифіковану варіативність усного мовлення завжди пов'язано із соціально-класовою структурою суспільства. Якщо комуніканти рівностатусні, їхні взаємини є симетричними. Взаємини різностатусних комунікантів – асиметричні. Особливо чітко асиметричні відносини проявляються за умови, що комуніканти мають значну різницю у соціальному та адміністративному статусі, а також відмінності у рівні освіти (Стеріополо, 2008, с. 152). Посада та фінансове становище людини також вказують на стратифікаційні особливості суспільства і знаходять своє відображення в усному мовленні (Бабчук, 2010, с. 3–4), а саме у використанні певних лексичних та граматичних одиниць, в особливостях вимови, темпоритму, мелодики мовлення, правильному використанні пауз тощо (Стеріополо, 2008). У

зв'язку з цим, до третього рівня класифікації нами введено критерій відношення соціального статусу мовця до статусу слухача, на підставі чого, скориставшись усталеним у лінгвістиці підходом (Калита 2001, с. 225-226), ми відповідно поділяймо статуси мовців на вищий, рівний чи нижчий.

Проведений нами аналіз також показав, що автори низки праць по-різному бачать функційно-прагматичне призначення вдячності як особливої форми вираження емоційного стану мовця, спрямованої на здійснення сугестивно-прагматичного впливу на слухача. Так, у психологічних студіях вдячність розглядається як позитивна емоція, виникнення якої пов'язане з позитивною оцінкою корисних для реципієнта дій, вчинків або слів іншої людини, а також з усвідомленням докладених благодійником зусиль (Emmons, 2004; McCullough & Tsang, 2004, с. 124; Fehr, 2017).

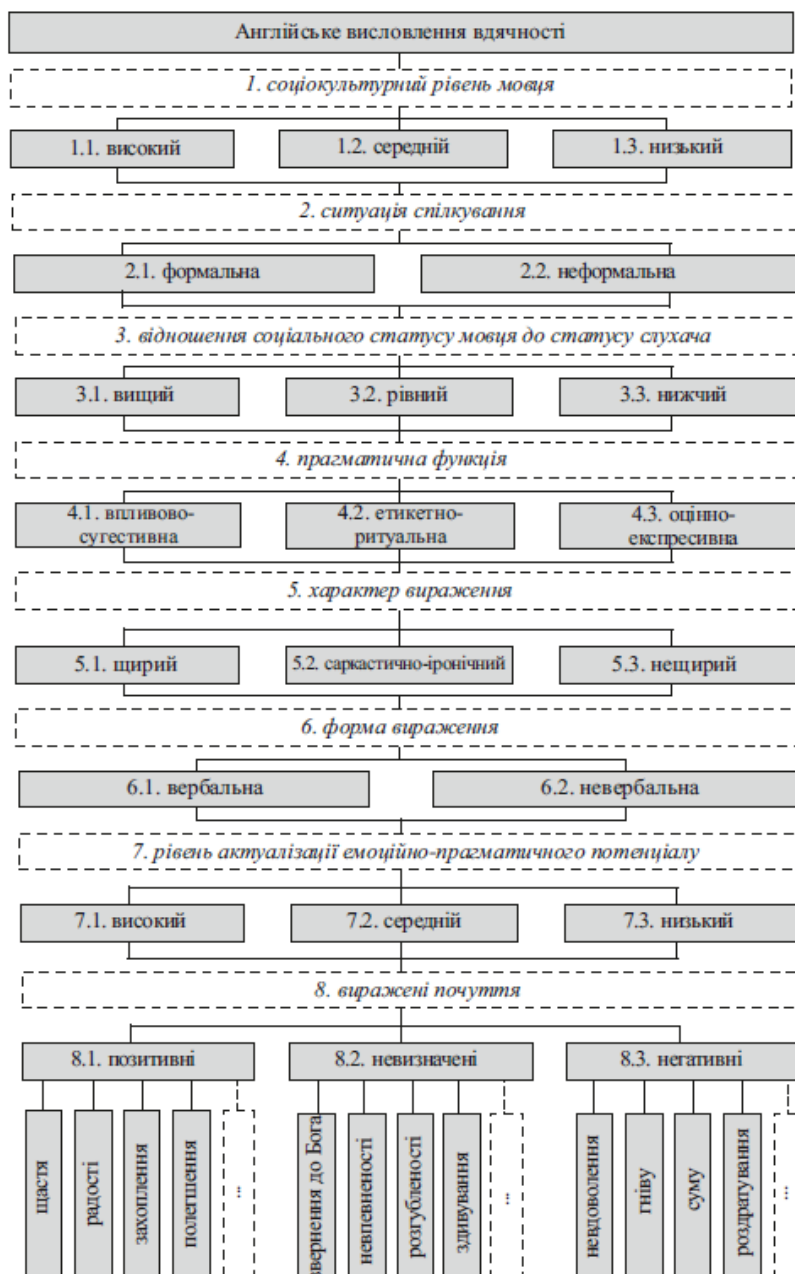

Рис. 1. Робоча класифікації лінгвальних ознак для експериментального дослідження особливостей актуалізації висловлень вдячності в англійському діалогічному мовленні

У межах лінгвістичних напрацювань прагматичне спрямування висловлень вдячності одностайно вбачають у реалізації етикетної, або ритуальної функції, оскільки вдячність належить до групи висловлень мовленнєвого етикету, актуалізованих у формульних комунікативних ситуаціях (Межов & Костусяк, 2019, с. 21–22). Крім того, вживання подяки

часто зумовлюється необхідністю виконання етикетної вимоги ввічливості або ж реалізації тактики імпліцитної чи експліцитної вимоги подякувати (Борисенко, 2017, с. 27).

Відповідно до результатів досліджень мовленнєвого акту подяки (Чемеринська, 2012), диференціюють подяку, висловлену за надану допомогу, подяку за запрошення (прийняття або відмова) та подяку як реакцію на комплімент, подарунок, привітання, співчуття, побажання чи обіцянку. Проте очевидним є те, що ця множина різновидів вдячності також актуалізується у формульних ситуаціях, тобто виконує етикетно-ритуальну функцію.

На відміну від цього, класифікація висловлень подяки за прагматичною спрямованістю охоплює: власне подяку, подяку-вибачення, подяку-відмову і подяку-підтвердження згоди, де також уточняється, що власне подяка представлена експліцитними мовленнєвими актами подяки, а три інші групи є мовленнєвими стратегіями непрямого вираження подяки (Чарікова, 2007, с. 7–8). Крім того, аналіз ілюстративного матеріалу показав, що в реальних умовах комунікації, крім реалізації етикетної функції, вдячність також транслює відповідне емоційне ставлення мовця до адресата на підставі оцінки явищ навколишньої дійсності та оцінки результатів спілкування.

Зважаючи на викладене, з урахуванням мети нашого дослідження, спрямованого на експериментальне вивчення лінгвоенергетичної специфіки актуалізації висловлення вдячності за їх прагматичною функцією доцільно, як це показано на рисунку 1, класифікувати на: *впливово-сугестивні* (служать мотиваційним інструментом формування в адресата позитивної реакції чи установки, спонукаючи його до подальших дій або співпраці), *етикетно-ритуальні* (сприяють дотриманню норм мовленнєвого етикету, забезпечуючи гармонію в комунікації) та *оцінно-експресивні* (передають емоційну реакцію мовця на адресата, зумовлену оцінкою комунікації).

Додатковим аналізом було встановлено, що мовець, який реалізує конкретно визначене за прагматичною функцією висловлення вдячності, здійснює оцінку позамовних факторів та умов перебігу комунікації, що безпосередньо впливає на характер вираження вдячності. Тому відповідно до ступеня щирості індивіда, який визначається екстралінгвальним контекстом, у лінгвістичних джерелах (Ківенко, 2018, с. 63–64; Ківенко, 2020, с. 86–87) подяка поділяється на фатичну (виключно очікувані соціальні реакції без емоційного навантаження), щиру (передають щирі емоційні переживання мовця), нещирі (фальшивий вияв вдячності) та іронічну (підкреслює некорисність чи недоцільність попередньої репліки або дії комуніканта). З огляду на це, на п'ятому рівні класифікації нами й було введено критерій характеру вираження вдячності, за яким експериментальні висловлення вдячності доцільно диференціювати на щирі, саркастично-іронічні та нещирі.

Найвагомішим фактором, який зумовлює специфіку просодичного оформлення висловлення вдячності, є рівень його емоційно-прагматичного потенціалу, розташований на сьомому рівні класифікації (Рис. 1). Згідно з результатами досліджень А.А. Калити (Калита, 2003; Калита, 2007), в кожному актуалізованому людиною висловленні виникають в процесі породження мови психоенергетичні поля знаходять своє вираження у формі певного енергетичного потенціалу (високого, середнього чи низького). Цей енергетичний потенціал висловлення є частинкою загального психо-енергетичного потенціалу особистості (Калита, 2007, с. 7). Коли збуджується позасвідоме людини через сигнали або інформацію про певні зміни в навколишньому середовищі або ж про певні зміни у стані самої людини, у психічній сфері людини виникає енергія емоційно-прагматичного потенціалу. У процесі породження висловлення має місце поділ енергії емоційного і прагматичного потенціалу: енергія емоційного потенціалу розподіляється у реалізації міміки, жестів, контрольованих і неконтрольованих свідомістю рухів і положення тіла, а енергія прагматичного потенціалу розподіляється для актуалізації необхідних граматичних, лексичних, фонетичних засобів для висловлення (Калита, 2007, с. 9–11). Тому мовну актуалізацію рівня актуалізації емоційно-прагматичного потенціалу висловлень вдячності раціонально розглядати за трьома рівнями їх інтенсивності: високим, середнім та низьким.

Нагадаємо, що згідно з працею (Калита, Клименюк & Тараненко 2024, с. 99–121), емоції

слід розуміти як складні психофізіологічні процеси, унаслідок перебігу яких у людини виникають певні почуття. Саме емоції впливають на сприйняття дійсності індивідом та визначають спрямованість актуалізації актів мислемовлення і миследій людини. Беручи за основу комфортний, перехідний та некомфортний стани психіки індивіда, різновиди його емоцій доцільно поділяти, відповідно, на: позитивні, невизначені, негативні. У цій праці чітко наголошується, що типовий результат саморозвитку стереотипних емоційних переживань індивіда, який фіксується в його пам'яті та знаходить вербальне або невербальне вираження (див. шостий ієрархічний рівень класифікації), й віддзеркалюється певними почуттями. Отже, почуття вдячності виникає в людини як відповідь на певну емоцію, яка може бути реакцією на вербальні (напр., похвала, комплімент) або невербальні (напр., послуга, подарунок, корисна дія) зовнішні стимули.

Найчастотнішим виявом почуття вдячності є висловлення вдячності, актуалізовані в діалогічному мовленні. При цьому відомо (Калита, Клименюк, & Тараненко 2024, с. 99–121), що з огляду на складну природу психіки людини, почуття не виникають у чистому вигляді. Унаслідок цього, у психіці людини утворюються певні комплекси почуттів, які слід відносити до класу позитивних, невизначених чи негативних (див. Рис. 1). Такі комплекси традиційно прийнято позначати назвами домінуючого у них почуття. Тому у міждисциплінарній лінгвопсихологічній мегакласифікації інстинктів, емоцій та почуттів (Калита, Клименюк, & Тараненко 2024, с. 103) зазначені комплекси з огляду на домінуюче почуття й набули статусу понять категоріального рівня.

Серед комплексних почуттів, які були практично зареєстровані у різних ситуаціях актуалізації висловлень вдячності, у межах восьмого ієрархічного рівня класифікації нами виокремлено приклади таких їх сталих комплексів, що транслюють позитивні (вдячність-радість, вдячність-захоплення, вдячність-полегшення тощо), невизначені (вдячність-звернення до Бога, вдячність-невпевненість, вдячність-розгублення та ін.) і негативні (вдячність-невдоволення, вдячність-роздратування, вдячність-сум тощо) почуття.

4 ВИСНОВКИ І НАПРЯМИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Обґрунтована у цій праці вербально-графічна класифікація лінгвальних ознак англійських висловлень вдячності здатна слугувати методологічним підґрунтям для планування та реалізації ключових процедур експериментально-фонетичного дослідження лінгвоенергетичних особливостей взаємодії вербальних і невербальних засобів оформлення емоційно-прагматичних різновидів вдячності, актуалізованих у різних ситуаціях спілкування під впливом низки соціокультурних чинників. Уважаємо, що вживаний у цій статті термінологічний апарат є достатнім для науково адекватного міждисциплінарного опису провідних лінгвальних особливостей актуалізації вдячності в англійському діалогічному мовленні. До перспективних напрямів подальших досліджень англійських висловлень вдячності відносимо встановлення впливу психофізіологічних чинників на взаємодію засобів їх сегментного, надсегментного і паралінгвального рівнів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- Бабчук, Ю. (2010). Соціальний статус як чинник впливу на просодичні характеристики вигуків. *Лінгвістика XXI століття: нові дослідження і перспективи / Нан України. Центр наукових досліджень і викладання іноземних мов.* <https://eprints.zu.edu.ua/id/eprint/14630>
- Борисенко, Н. (2017). Подяка в персональному мовленні британської драми: комунікативно-прагматичний аспект. У *Текст і дискурс: когнітивно-комунікативні перспективи: збірник матеріалів Міжвузівської наукової Інтернет-конференції (28-29 березня 2017 р.)*. Кам'янець-Подільський. Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка. <https://eprints.zu.edu.ua/26345/1/Борисенко%20Н.%20Д.%20Подяка%20в%20персональному%20мовленні.pdf>
- Вуколова, К. (2016). Вплив соціальних категорій на характер мовлення та мовну поведінку осіб. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Філологічні науки»*, (2 (12)), 205–211.
- Калита, А. (2001). *Фонетичні засоби актуалізації смислу англійського емоційного висловлювання*. Видавничий

центр КДЛУ.

- Калита, А. (2003). Функціонально-рівневий підхід до аналізу взаємодії системи фонетичних засобів та прагматики у створенні смислу висловлення. *Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО Київського національного лінгвістичного університету. Серія: Філологія. Педагогіка. Психологія.*, (7), 7-13.
- Калита, А. (2007). *Актуалізація емоційно-прагматичного потенціалу висловлення*. Підручники і посібники.
- Калита, А. & Тараненко, Л. (2009). Метод комплексної енергетичної оцінки процесу просодичного оформлення мовлення. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки (мовознавство)*, 81(1), 359-365.
- Калита, А. & Тараненко, Л. (2012). Перцептивна й інструментальна оцінки емоційно-прагматичного потенціалу висловлень. *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Серія: Філологічні науки. Мовознавство*, 24(249), 186-191.
- Калита, А., Клименюк, О., & Тараненко, Л. (2024). *Маніпуляція в мовленнєвій комунікації*. Тропеа.
- Ківенко, І. (2018). Мовленнєвий акт подяки: прагмалінгвістичний аналіз (на матеріалі англійської мови). [Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук (доктора філософії) за спеціальністю 10.02.04. «Германські мови». Одеса. Одеський національний університет імені І.І.Мечникова.]
- Ківенко, І. (2020). Просодичний імідж мовленнєвого акту подяки різного ступеня щирості. *Humanities Science Current Issues*, 2(27), 85–90. <https://doi.org/10.24919/2308-4863.2/27.203528>
- Клименюк, О. (2006). *Технологія наукового дослідження: Авторський підручник*. ТОВ “Видавництво “Аспект-Поліграф”.
- Куценко, М. (2017). Систематизація провідних лінгвістичних ознак актуалізації співчуття в англійському діалогічному мовленні. *Одеський лінгвістичний вісник*, 1(10), 53–58.
- Матієнко-Сільницька А. В., Савілова Л. В. (2025). Просодичні особливості мовленнєвого акту похвали в англійському кінодискурсі. *Записки з романо-германської філології*. Випуск 1(54), 232-243.
- Межов О., & Костусяк Н. (2019). Комунікативно-прагматичні парадигми речень у сучасній українській мові. *Society. Document. Communication. Ed. 7. A series of «Philological science»*. 11–32 <https://doi.org/10.31470/2518-7600-2019-7-11-32>
- Москалюк, О., & Ківенко, І. (2021). Номінація подяки в авторському коментарі та персональному мовленні. *Збірник наукових праць "Нова філологія"*, (83), 186–194.
- Сокирська, О. (2016). Соціолінгвістичні особливості просодичного оформлення відмови (експериментально-фонетичне дослідження на матеріалі англійської мови) [Автореф. дис. канд. філол. наук]. Херсонський державний університет.
- Стеріополо, О. (2008). Стратегії, тактики та категорії спілкування. *Науковий вісник Ізмайльського державного гуманітарного університету*, (25), 149–154.
- Стеріополо, О. (2016). Усний текст, його різновиди та комунікативно-прагматичні категорії. *Науковий вісник ПНПУ ім. К.Д. Ушинського. Лінгвістичні науки.*, (22), 150–160.
- Чарікова, І. (2007). *Варіативність інтонаційної моделі висловлення-подяки у мовленнєвій комунікації (експериментально-фонетичне дослідження на матеріалі англійського діалогічного мовлення)* [Автореф. дис. д-ра філософії в галузі філології]. Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича.
- Чемеринська, І. (2012). Прагматичні особливості мовленнєвого акту подяки в англійському художньому дискурсі. *Вісник Житомирського державного університету. Філологічні науки*, (64), 230–233.
- Aijmer K. (1996). *Conversational Routines in English: Convention and Creativity*. UK.
- Crystal, D. (1971). Prosodic and paralinguistic correlates of social categories. In E.Ardener (Ed.), *Social Anthropology and Language* (185-206). Tavistock.
- Eisenstein, M., & Bodman, J. W. (1986). “I very appreciate”: Expressions of gratitude by native and nonnative speakers of American English. *Applied Linguistics*, 7(2), 167-185.
- Emmons, R. (2004). Psychology of gratitude: An introduction. In R. Emmons & M. McCullough (Ed-s.), *Psychology of gratitude* (pp. 3–16). Oxford University Press.
- Fehr, R., Fulmer, A., Awtrey, E., Miller, J.A. (2017). The Grateful Workplace: A Multilevel Model of Gratitude in Organizations. *Academy of Management Review*. Vol 42. No.2. DOI: <https://doi.org/10.5465/amr.2014.0374>
- McCullough, M., Tsang, J.-A. (2004). Parent of the Virtues? The Prosocial Contours of Gratitude. In R.A. Emmons & M.E. McCullough (Eds.), *Psychology of Gratitude* (pp. 123-144). New York: Oxford University Press.
- Özdemir, C. & Rezvani, S.A. (2010). Interlanguage pragmatics in action: Use of expressions of gratitude. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, (3), 194-202.
- Trudgill, P. (1984). *Sociolinguistics: An Introduction to Language and Society*. Penguin Books. https://books.google.com.ua/books/about/Sociolinguistics.html?id=X7Y7DYIQu8QC&redir_esc=y

REFERENCES

- Babchuk, Yu. (2010). Sotsialnyi status yak chynnyk vplyvu na prosodychni kharakterystyky vyhukiv [Social status as a means of influence on the prosodic characteristics of interjections]. *Linhvistyka XXI stolittia: novi doslidzhennia i perspektyvy / NAN Ukrainy. Tsentru naukovykh doslidzhen I vykladannia inozemnykh mov [Linguistics of the 21st century: new studies and perspectives / National Academy of Sciences of Ukraine. Center of scientific research*

- and foreign languages teaching]. <https://eprints.zu.edu.ua/id/eprint/14630> [In Ukrainian]
- Borysenko, N. (2017). Podiaka v personazhnomu movlenni brytanskoi dramy: komunikatyvno-prahmatychnyi aspekt [Gratitude in the speech of modern British drama personages: communicative and pragmatic aspects]. In *Tekst i dyskurs: kohnityvno-komunikatyvni perspektyvy: zbirnyk materialiv Mizhvuzivskoi naukovoï Internet-konferentsii (28-29 bereznia 2017 r.)* [Text and discourse: cognitive and communicative perspectives: book of proceedings of Interuniversity scientific Internet-conference (March, 28-29, 2017)]. Kamianets-Podilskyi. Kamianets-Podilskyi natsionalnyi universytet imeni Ivana Ohienka [Ivan Ohienko National Kamianets-Podilskyi University]. <https://eprints.zu.edu.ua/26345/1/Борисенко%20Н.%20Д.%20Подяка%20В%20персональному%20мовленні.pdf> [In Ukrainian]
- Vukolova, K. (2016). Vplyv sotsialnykh katehoriï na kharakter movlennia ta movnu povedinku osib [Influence of social categories on speech and linguistic behavior of people]. *Visnyk Dnipropetrovskoho universytetu imeni Alfreda Nobelia. Seriiia «Filolohichni nauky»* [Alfred Nobel University Journal of Philology], (2 (12)), 205–211. [In Ukrainian]
- Kalyta, A. (2001). *Fonetychni zasoby aktualizatsii smyslu anhliiskoho emotsiinoho vyslovliuvannia* [Phonetic means of actualization of meaning of an English emotional utterance]. Kyiv National Linguistic University Publishing Center. [In Ukrainian]
- Kalyta, A. (2003). Funktsionalno-rivnevyyi pidkhid do analizu vzaiemodii systemy fonetychnykh zasobiv ta prahmatyky u stvorenni smyslu vyslovlenia [Functional-and-level approach to analyzing the interaction of the system of phonetic means and pragmatics in creating the meaning of an utterance]. *Naukovyi visnyk kafedry UNESCO Kyivskoho natsionalnoho linhvistychnoho universytetu. Seriiia: Filolohiia. Pedahohika. Psykholohiia*. [Scientific journal of UNESCO Department of Kyiv National Linguistic University. Series: Philology. Pedagogics. Psychology.], (7), 7-13. [In Ukrainian]
- Kalyta, A. (2007). *Aktualizatsiia emotsiino-prahmatychnoho potentsialu vyslovlenia* [Actualization of emotional-and-pragmatic potential of an utterance]. Pidruchnyky i posibnyky. [In Ukrainian]
- Kalyta, A. & Taranenko, L. (2009). Metod kompleksnoi enerhetychnoi otsinky protsesu prosodychnoho oformlennia movlennia [Method of comprehensive energetic assessment of the process of speech prosodic organization]. *Naukovi zapysky. Seriiia: Filolohichni nauky (movoznavstvo)* [Scientific Journal. Series: Philological sciences (linguistics)], 81(1), 359-365.
- Kalyta, A. & Taranenko, L. (2012). Pertseptyvna i instrumentalna otsinka emotsiino-prahmatychnoho potentsialu vysloven [Perceptive and instrumental assessment of utterances emotional-and-pragmatic potential]. *Naukovyi visnyk Volynskoho natsionalnoho universytetu imeni Lisi Ukrainky. Seriiia: Filolohichni nauky. Movoznavstvo* [Scientific journal of Lesya Ukrainka Volyn National University. Series: Philological Sciences. Linguistics], 24(249), 186-191.
- Kalyta, A., Klymeniuk, O., & Taranenko, L. (2024). *Manipulatsiia v movlennievii komunikatsii* [Manipulation in speech communication]. Tropea. [In Ukrainian]
- Kivenko, I. (2018). Movlennievyyi akt podiaky: prahmalinhvistychnyi analiz (na materialy anhliiskoi movy). [Gratitude speech act: pragmatic and linguistic analysis (on the basis of the English language)]. [Dysertatsiia na zdobuttia naukovooho stupenia kandydata filolohichnykh nauk (doktora filosofii) za spetsialnistiu 10.02.04. «Hermanski movy». Odesa. Odeskyi natsionalnyi universytet imeni I.I.Mechnykova] [Thesis for a candidate degree in philology (PhD), the specialty 10.02.04. “Germanic languages”. Odesa. Odesa I.I. Mechnikov National University] [In Ukrainian]
- Kivenko, I. (2020). Prosodychnyi imidzh movlennievoho aktu podiaky riznoho stupenia shchyrosti [The prosodic image of gratitude speech act on different sincerity degree]. *Humanities Science Current Issues*, 2(27), 85–90. [In Ukrainian] <https://doi.org/10.24919/2308-4863.2/27.203528>
- Klymeniuk, O. (2006). *Tekhnolohiia naukovooho doslidzhennia: Avtorskyi pidruchnyk* [Technology of scientific research: Author's Textbook]. TOV “Vydavnytstvo “Aspekt-Polihrat”. [In Ukrainian]
- Kutsenko, M. (2017). Systematyzatsiia providnykh linhvistychnykh oznak aktualizatsii spivchuttia v anhliiskomu dialohichnomu movlenni [Classification of key linguistic characteristics of sympathy utterances actualized in English dialogue speech]. *Odeskyi linhvistychnyi visnyk* [Odessa linguistic journal], 1(10), 53–58. [In Ukrainian]
- Matiienko-Silnytska, A. & Savilova, L. (2025). Prosodychni osoblyvosti movlennievoho aktu pokhvaly v anhliiskomu kinodyskursi [Prosodic features of praise speech act in English film discourse]. *Zapysky z romano-hermanskoï filolohii* [Journal of Romano-Germanic philology]. 1(54), 232-243. [In Ukrainian].
- Mezhov O., & Kostusiak, N. (2019). Komunikatyvno-prahmatychni paradyhmy rechen u suchasniï ukrainskii movi [Communicative and pragmatic paradigms of sentences in present-day Ukrainian language]. *Society. Document. Communication*. Ed. 7. A series of «Philological science». 11–32 <https://doi.org/10.31470/2518-7600-2019-7-11-32>
- Moskaliuk, O., & Kivenko, I. (2021). Nominatsiia podiaky v avtorskomu komentari ta personazhnomu movlenni [Nomination of gratitude in author's commentary and personage's speech]. *Zbirnyk naukovykh prats "Nova filolohiia"* [Journal “New Philology”], (83), 186–194. [In Ukrainian]
- Sokyrskia, O. (2016). Sotsiolinhvistychni osoblyvosti prosodychnoho oformlennia vidmovy (eksperymentalno-fonetychne doslidzhennia na materialy anhliiskoi movy) [Sociolinguistic features of refusal utterances' prosodic actualization (an experimental phonetic study of English speech)] [Avtoref. dys. kand. filol. nauk] [Manuscript of a thesis for a candidate degree in philology]. Kherson State University. [In Ukrainian]

- Steriopolo, O. (2008). Stratehii, taktyky ta katehorii spilkuвання [Strategies, tactics, and categories of communication]. *Naukovyi visnyk Izmail'skoho derzhavnoho humanitarnoho universytetu* [Scientific journal of Izmail state humanitarian university], (25), 149–154. [In Ukrainian]
- Steriopolo, O. (2016). Usnyi tekst, yoho riznovydy ta komunikatyvno-prahmatychni katehorii [Oral text, its types and communicative and pragmatic categories]. *Naukovyi visnyk PNPU im. K.D. Ushynskoho. Linhvistychni nauky* [Scientific research issues of South Ukrainian National Pedagogical University named after K.D. Ushynsky. Linguistic sciences], (22), 150–160. [In Ukrainian]
- Charikova, I. (2007). *Variatyvnist intonatsiinoi modeli vyslovlennia-podiaky u movlennievii komunikatsii (eksperymentalno-fonetychne doslidzhennia na materialii anhliiskoho dialohichnoho movlennia)* [Variation of gratitude intonation model in speech communication: an experimental phonetic study of English dialogical speech] [Avtoref. dys. d-ra filosofii v haluzi filolohii] [Manuscript of a thesis for a candidate degree in philology]. Chernivetskyi natsionalnyi universytet imeni Yurii Fedkovycha [Yurii Fedkovych Chernivtsi National University]. [In Ukrainian]
- Chemerynska, I. (2012). Prahmatychni osoblyvosti movlennievoho aktu podiaky v anhlo-movnomu khudozhnomu dyskursi [Pragmatic specificity of the speech act of gratitude in the English fiction discourse]. *Visnyk Zhytomyr'skoho derzhavnoho universytetu. Filolohichni nauky* [Scientific Journal of Zhytomyr state university. Philological science], (64), 230–233. [In Ukrainian]
- Aijmer K. (1996). *Conversational Routines in English: Convention and Creativity*. UK.
- Crystal, D. (1971). Prosodic and paralinguistic correlates of social categories. In E. Ardener (Ed.), *Social Anthropology and Language* (185–206). Tavistock.
- Eisenstein, M., & Bodman, J. W. (1986). "I very appreciate": Expressions of gratitude by native and nonnative speakers of American English. *Applied Linguistics*, 7(2), 167–185.
- Emmons, R. (2004). Psychology of gratitude: An introduction. In R. Emmons & M. McCullough (Eds.), *Psychology of gratitude* (pp. 3–16). Oxford University Press.
- Fehr, R., Fulmer, A., Awtrey, E., Miller, J.A. (2017). The Grateful Workplace: A Multilevel Model of Gratitude in Organizations. *Academy of Management Review*. Vol 42. No.2. DOI: <https://doi.org/10.5465/amr.2014.0374>
- McCullough, M., Tsang, J.-A. (2004). Parent of the Virtues? The Prosocial Contours of Gratitude. In R.A. Emmons & M.E. McCullough (Eds.), *Psychology of Gratitude* (pp. 123–144). New York: Oxford University Press.
- Özdemir, C. & Rezvani, S.A. (2010). Interlanguage pragmatics in action: Use of expressions of gratitude. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, (3), 194–202.
- Trudgill, P. (1984). *Sociolinguistics: An Introduction to Language and Society*. Penguin Books. https://books.google.com.ua/books/about/Sociolinguistics.html?id=X7Y7DYlQu8QC&redir_esc=y

Olha Klimuk. Classification of Key Linguistic Characteristics of Utterances of Gratitude Actualized in English Dialogue Speech.

The article focuses on the key linguistic characteristics of utterances of gratitude actualized in English dialogue speech. Based on the speech energetics theory advanced by A.A. Kalyta, in particular, on the principle of preserving the utterance's emotional-and-pragmatic potential as well as the functional-and-energetic approach to the study of emotional speech, the author substantiates a verbal-and-graphic classification of linguistic characteristics of English utterances of gratitude. The first level of the suggested classification presents the speaker's sociocultural level (high, medium, low). The second hierarchical level of the classification comprises the criterion of the communicative situation (formal, informal), which enables the researcher to embrace all types of utterances and analyze their prosodic organization to the full extent during an experimental phonetic study. The third level of the classification includes the differentiation of utterances according to the relation of speaker's social status to the listener's one (higher, equal, lower). The fourth level of the classification introduces the criterion of the pragmatic function of the utterances of gratitude, which are classified as influential-suggestive, etiquette-ritual, and evaluative-expressive. The fifth level of the classification allows differentiation of the experimental utterances of gratitude into sincere, sarcastic-ironic, and insincere ones, while the sixth level comprises their division according to the form of expressing gratitude (verbal, nonverbal). The seventh level is the level of the utterance emotion-and-pragmatic potential (high, medium, low), which is viewed as the most significant factor determining the specificity of its prosodic organization. The eighth hierarchical level includes complexes of feelings, which were identified in the utterances of gratitude actualized in various situations in English dialogue speech. The suggested verbal-and-graphic classification of key linguistic characteristics of English utterances of gratitude should be used as a methodological basis while planning and developing methodology for conducting an experimental phonetic study of linguistic-and-energetic specificity of interaction of verbal and non-verbal means expression emotional-and-pragmatic varieties of gratitude actualized in numerous communicative situations under the influence of a number of sociocultural factors.

Keywords: gratitude; appreciation; English dialogue speech; utterances of gratitude; classification of linguistic characteristics; linguistic-and-energetic characteristics.

Received: November 20, 2025

Accepted: December 5, 2025